

किटकनाशकांची सुरक्षीत हाताळणी

कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य पुणे

सध्याच्या हवामानातील बदलामुळे विविध पिकांवर कीड रोगांचा प्रादुर्भाव वाढत असल्याचे निदर्शनास येत आहे. कीड/रोगांच्या नियंत्रणसाठी शेतकऱ्यांकडून मोठ्या प्रमाणावर किटकनाशकांची फवारणी करण्यात येते. किटकाशकांच्या असुरक्षीत हाताळणीमुळे शेतकऱ्यांना विषबाधा होऊ नये याकरीता कृषि आयुक्तालय सुरक्षीत हाताळणी करण्याचे व किटकनाशके वापरताना खालील प्रमाणे काळजी घेण्याचे आवाहन करीत आहे.

किटकनाशके वापरताना घ्यावयाची काळजी-

- १) लेबलमधील दिशानिर्देश काळजीपूर्वक वाचावेत व त्यानुसारच कार्यकाही करावी. त्यावरील चेतावणी आणि सावधानतेकडे विशेष लक्ष द्यावे.
- २) कीटकनाशकांच्या डब्यावरील मार्गदर्शक त्रिकोणी चिन्हाकडे काळजीपूर्वक लक्ष द्यावे. लाल रंगाचे चिन्ह/खूण असलेली औषधे सर्वात अधिक विषारी असून त्यानंतर पिवळा, निळा व हिरवा असा क्रम लागतो.
- ३) किटकनाशके थंड, कोरड्या आणि सुरक्षित जागी कुलुप बंद अवस्थेत लहान मुलांपासून दूर ठेवावीत.
- ४) किटकनाशके नेहमी त्यांच्या मूळ डब्यातच साठवावीत, कधीही खाद्यपदार्थ अथवा खाद्य सामग्रीसह किटकनाशक विषारी साठवू नयेत.
- ५) कीटकनाशकांचे रिकामे डबे, बाटल्या, खोकी इत्यादींचा पुनर्वापर करू नये, ती नष्ट करावीत.
- ६) फवारणीकरीता गळक्या/नादुरुस्त फवारणी यंत्राचा वापर करू नये.
- ७) किटकनाशके हाताळताना सुरक्षीततेच्या दृष्टीने रबरी हातमोजे, लांब पॅट आणि लांब-बाहीचे शर्ट वापरावेत, तसेच, पायात बूट, नाक व तोंडावर मास्क/रेस्पायरेटरचा वापर करावा. किटकनाशके वापरानंतर लगेच कपडे बदलून हात स्वच्छ धुवावेत. फवारणीसाठी वापरावयाचे कपडे स्वतंत्र ठेवावेत तसेच, ते वेळोवेळी स्वच्छ धुवावेत.
- ८) किटकनाशके विहीरी किंवा इतर जलस्रोताच्या जवळपास कधीही मिसळू नयेत अथवा त्याठिकाणी किटकनाशके वापरलेली भांडी/उपकरणे स्वच्छ करू नयेत.
- ९) उघड्या हातांनी किटकनाशके कधीही ढवळू नयेत, त्याकरीता काठीचा वापर करावा. तसेच किटकनाशकांचा वास घेणे टाळावे.
- १०) किटकनाशकांचे शिल्लक द्रावण पडीक जमिनीत खड्डा करून पुरून टाकावे
- ११) बंद पडलेला नोझल स्वच्छ करण्यासाठी तोंडाने फुंकू नये, त्यासाठी तार किंवा काडी किंवा टाचणीचा वापर करावा.
- १२) रिकाम्या पोटी किटकनाशकांची फवारणी करू नये.

- १३) किटकनाशके वापरताना खाणे, पिणे किंवा धुम्रपान करू नये. खाण्यापिण्यापूर्वी हात आणि चेहरा स्वच्छ धुवावा.
- १४) कीटकनाशक फवारणी नेहमी वाऱ्याच्या दिशेने करावी जेणेकरून कीटकनाशक फवारा शरीरावर पडणार नाही, याची काळजी घ्यावी.
- १५) शरीरावर जखमा असलेल्या व्यक्तींनी किटकनाशके हाताळू नयेत.
- १६) किटकनाशकांच्या विषबाधे प्रकरणी त्यांचे पॅकिंग सोबत प्राप्त लेबल/लिफलेट जपून ठेवावे, जेणेकरून आवश्यकतेनुसार उपचार करणे संबंधीत डॉक्टरांना सुलभ होईल.
- १७) कोणीही सलग दिर्घकाळ किटकनाशकांची फवारणी करू नये, जेणेकरून फवाऱ्यास सातत्याने सामोरे जाणे टाळता येईल.
- १८) किटकनाशक फवारणी करताना त्रास होवू लागल्यास व तशी लक्षणे आढळल्यास संबंधीतास तात्काळ वैद्यकीय तज्ञाकडे न्यावे व उपचार घ्यावेत.